

В. А. Серада

ПОЛІПРЭФІКСАЛЬНЫЯ ЭМАТЫЎНЫЯ ДЗЕЯСЛОВЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ: СЕМАНТЫКА-СЛОВАЎТВАРАЛЬНЫ АСПЕКТ

Даследаванне прысвечана вывучэнню семантыка-словаўтваральнага аспекту поліпрэфіксальных эматыўных дзеясловаў беларускай мовы з мэтай вызначэння іх функцый і ўплыву на эматыўную афарбоўку выказвання. Для гэтага былі выкарыстаны паняцці *эмоцыя* і *пачуцце* як крытэрыі для вызначэння эматыўных дзеясловаў. Фактычным матэрыялам паслужылі 47 поліпрэфіксальных эматыўных дзеясловаў, утвораных па мадэлі *па-* + *па-* + дзеяслоў. Адзінкі выбраны са слоўнікаў агульнага, граматычнага, тлумачальнага і перакладнога тыпу і з Беларускага N- корпуса (напрыклад, *папасмяшыць*, *папазадавацца*, *папакніць*).

З выбраных дзеясловаў толькі 27 зафіксаваны ў тлумачальным слоўніку, прычым усе яны маюць памету *разм.* (напрыклад, *папацярпець*, *папаплакаць*). Можна зрабіць вывад, што дадзеная мадэль мае вялікі дэрывацыйны патэнцыял, але праз стылістычную афарбаванасць і сітуацыйную камунікацыйную дэтэрмінаванасць, не ўсе вытворныя словы зафіксаваны ў слоўніках. Прыстаўка *па* мае значэнне працягласці дзеяння, яго паўтаральнасці і інтэнсіўнасці.

Пры параўнанні вытворнага і ўтваральнага слоў словаўтваральнай пары было заўважана, што дадзеныя прыстаўкі далучаюцца толькі да дзеясловаў незакончанага трывання ў працэсе імперфектывацыі. Гэта значыць, утварэнне такіх поліпрэфіксальных дзеясловаў мае граматычныя абмежаванні.

Для паўнавартаснага аналізу семантыкі прыстаўкі, траба звярнуцца не толькі да тлумачальнага слоўніка, але найперш да кантэкставага функцыянавання: напрыклад, *Вось калі папагаласіла, папаплакала перад ім* (У. Карпаў), *Трэба, каб ён папакутаваў яшчэ і душою* (П. Броўка). Як бачна з прыкладаў, прыстаўка з'яўляецца дэрывацыйным сродкам узмацнення інтэнсіўнасці ў семантычнай структуры эматыўнага дзеяслова.